

17. Чебыкин А.Я. Теория и методика эмоциональной регуляции учебной деятельности: науч.-метод. пособие / А.Я.Чебыкин. – Одесса: Астро Принт, 1999. – 158 с.

Conducted general description and analysis of self-regulation of behavior of teenagers and educational-training process from a martial art – pankration. Certain fixed assets of influence on development of self-regulation and created system that promotes the level of self-regulation of behavior of teenagers during employments of pankration. By means of the psychological correction programs development of self-regulation of behavior of teenagers rose considerably, by confirmation what an increase of indexes of components of self-regulation is and it is well-proven on the example of volitional self-regulation.

Keywords: self-regulation, component, correction, pankration.

Отримано: 9.02.2011

УДК 378.015.3:81»243

І.Л.Онуфрієва, Л.А.Онуфрієва

Психологічні особливості формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів – майбутніх випускників немовних спеціальностей ВНЗ

У статті розглядаються активні методи навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей вишу, які сприяють формуванню іншомовної комунікативної компетенції, підвищують навчальну мотивацію та сприяють професійному й особистісному зростанню студентів. Аналізуються психологічні особливості організації комунікативно спрямованого навчання та його вплив на пізнавальну мотивацію студентів. Зроблено спробу дати варіант інтерпретації досвіду навчання іноземної мови з позиції психологічних особливостей формування мовленнєвої компетенції студентів-майбутніх випускників немовних спеціальностей ВНЗ.

Ключові слова: психологічні особливості, формування, іншомовна комунікативна компетенція, студент, немовні спеціальності, комунікативна взаємодія.

Статья рассматривает активные методы обучения иностранным языкам студентов неязыковых специальностей вуза, которые способствуют формированию иностранной коммуникативной компетенции, повышают учебную мотивацию и способствуют профессиональному и личностному росту студентов. Анализируются психологические особенности организации коммуникативно направленного обучения и его влияние на познавательную мотивацию студентов. Сделана попытка представить вариант интерпретации опыта обучения иностранному языку с позиции психологических особенностей формирования речевой компетенции студентов-будущих выпускников неязыковых специальностей вузов.

Ключевые слова: психологические особенности, формирование, иностранная коммуникативная компетенция, студент, неязыковые специальности, коммуникативное взаимодействие.

Сучасні умови розвитку України характеризуються розширенням економічних, технічних, політичних, соціальних та культурних зв'язків із зарубіжними країнами. Основними напрямками культурно-освітньої і науково-технічної інтеграції визначено впровадження європейських норм та стандартів в освіті, науці й техніці, поширення власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС, які займають особливе місце, оскільки, охоплюючи галузі середньої та вищої освіти, перепідготовку кадрів, науку, культуру, мистецтво, технічну і технологічну сфери, у кінцевому результаті вони спрацьовуватимуть на підвищення культурної ідентичності та інтеграцію до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього і науково-технічного середовища.

На основі міжнародних документів з питань демократії, гуманізації в галузі освіти і прав людини в Україні упродовж останніх років здійснювалися масштабні заходи щодо створення нової нормативно-правової бази національної вищої освіти. Прийнятий в Україні комплекс нормативно-правових документів пройшов апробацію на міжнародному рівні і визначає ідеологію реформування всієї освітньої галузі.

Зважаючи на все зазначене вище, вихід українських комерційних компаній на міжнародний ринок, а також виникнення та поширення нових сучасних засобів усної та писемної комунікації зумовлюють соціальне замовлення суспільства на підготовку кваліфікованих фахівців, які б практично володіли навичками та вміннями іншомовного професійного спілкування іноземною мовою і були здатними залучатися до комунікації та співпраці зі своїми партнерами й колегами за кордоном. Сучасний розвиток України, поживлення співробітництва з іншими державами на різних рівнях вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних

орієнтуватися в діловому світі, тому і зростають вимоги до фахівців, які включають не лише високий рівень знань і вмінь за фахом, але також володіння іноземною мовою тому, що сучасний фахівець отримує нову фахову інформацію через іноземні джерела, а, отже, вивчення іноземних мов сприяє реалізації таких напрямків професійної діяльності, як ознайомлення з новітніми технологіями й науковими підходами і тенденціями, інноваціями в галузі освіти, науки й техніки; встановлення контактів з іноземними партнерами, підприємствами й навчальними закладами; підвищення рівня професійної компетенції фахівців. Усе більше переконуємось, що оволодіння іноземною мовою стало потребою сучасного суспільства.

Проте навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей ВНЗ має низку особливостей, а отже, потребує перегляду багатьох факторів. Студенти немовних спеціальностей часто не бачать сенсу в оволодінні іноземною мовою поряд із фаховими дисциплінами й тому мають дуже низьку мотивацію до вивчення мови. На нашу думку, пошук нових ефективних способів навчання іноземної мови постає окремою проблемою, яка може бути розв'язана шляхом розроблення та впровадження нових технологій навчання.

Мета нашої статті полягає у теоретичному психологічному аналізі активних методів навчання іноземної мови, які підвищують навчальну мотивацію студентів немовних спеціальностей ВНЗ та сприяють формуванню іншомовної комунікативної компетенції, підвищують навчальну мотивацію і сприяють професійному й особистісному зростанню студентів та аналізу особливостей організації комунікативно спрямованого навчання і його вплив на пізнавальну мотивацію студентів.

Оволодіння іноземною мовою у ВНЗ розглядається як надбання комунікативної компетенції на базі сформованої лінгвістичної компетенції. Комунікативно-орієнтоване викладання мов має на меті не тільки дати студентам практичні знання граматики та лексики мови, що вивчається, але також розвинути у них розуміння того, як відповідна іноземна мова використовується ними для спілкування.

Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції передбачають здатність слухати, розуміти, розмовляти і передавати інформацію на іноземній мові. Комунікативна компетенція є метою і результатом навчання, який стає реальним лише при наявності сформованої лінгвістичної компетенції та високої вмотивованості студентів. Принцип комунікативної спрямованості визначає зміст навчання – відбір та організацію лінгвістичного матеріалу, конкретизацію сфер і ситуацій спілкування, ставить

викладача перед необхідністю відповідної організації навчального процесу, використання різноманітних організаційних форм для здійснення спілкування, які підвищують мотивацію навчання.

Формування у студентів немовних спеціальностей ВНЗ здатності й уміння мислити і спілкуватися іноземною мовою означає не лише послідовне “заміщення” елементів рідної мови елементами іноземної; мислення і спілкування іноземною мовою знаменують складну перебудову всієї структури формування думки й структури діяльності спілкування, які склалися на рідній мові, отже, набуття здатності до “переключення” мислення з однієї мови на іншу. Мислення іноземною мовою, досягнення якого вважається ідеалом навчання, є безпосереднім залученням внутрішнього мовлення в механізм породження іноземного мовлення, умовами досягнення якого є такі взаємообумовлені, але різні за природою чинники, як лексичний запас, знання правил, чуття (іноземної) мови та здатність до спілкування всупереч дефіциту іншомовних знань.

За мінімальної кількості годин, відведених на вивчення іноземної мови на немовних спеціальностях ВНЗ (перший і другий семестри – по 24 і 26 годин відповідно, третій і четвертий семестри – по 20 годин практичних занять), аудиторні заняття доводиться присвячувати, в основному, вивченню відбраного граматичного та лексичного матеріалу, тобто формуванню у студентів перш за все лінгвістичної компетенції, а також навчання професійного читання з фаху. Надзвичайно важливо, але дуже важко розвинути достатню усно-мовленнєву комунікативну іншомовну компетенцію студентів на немовних спеціальностях ВНЗ, тим більше, що рівень володіння мовним матеріалом студентів-першокурсників, як правило, дуже низький.

Усім відомо, що підсумковим критерієм опанування іноземної мови є вільне володіння усним і письмовим мовленням, то погане оволодіння іноземною мовою, наголошує І.В.Коваль, породжує специфічну тривогу, яка виникає через усвідомлення недостатності своїх знань для висловлення думки й очікування негативної оцінки з боку слухачів, що є своєрідним великим іспитом на стійкість самооцінки, тому що ця тривога може знівечити рівень домагань, знизити впевненість у собі, як наслідок, дезорганізувати діяльність: чим вища тривога, тим більше деструктується діяльність, чим більш дезорганізована діяльність, тим вищою стає тривожність та ін., а отже, як підкреслює автор, у багатьох суб'єктів навчання виникає своєрідний “внутрішній опір мові” [5].

Водночас перед викладачем постає проблема пошуку методів і прийомів зняття й зменшення дії “мовних бар'єрів”, посилення

психологічної комфортності процесу навчання та оволодіння іноземної мови. Доцільним у вирішенні цієї проблеми, на нашу думку, є застосування комунікативних ігор, за допомогою яких можна формувати основні синтаксичні моделі висловлювання, вміння поставити і дати відповідь на запитання, висловити свою власну думку, сформулювати власне комунікативну інтенцію (наказати, запропонувати, аргументувати, заперечити, погодитися).

З психологічної точки зору застосування ігор на заняттях іноземної мови на немовних спеціальностях ВНЗ є ефективним засобом привертання, зосередження та утримання уваги, тому що ігри знімають психологічний бар'єр страху перед спілкуванням, дають можливість використовувати мову в реальних життєвих ситуаціях та забезпечують ефективно поєднання мотивації й можливості для розмовної практики.

Багаторічний досвід роботи зі студентами немовних спеціальностей ВНЗ допоміг у визначенні критеріїв відбору ігор, які підвищують мотивацію до оволодіння іноземною мовою студентів та сприяють їх мовленнєвому розвитку, а саме: новизну; динамічність (уповільнена гра притуплює гостроту реакції); відповідність професійним потребам; комунікативну спрямованість; наявність елемента змагання.

При організації виконання комунікативних завдань варто враховувати такі фактори:

- правильний вибір рівня керування діями /діяльністю студента – повний, частковий або мінімальний;
- забезпечення студентів необхідними для виконання завдання опорами – спеціально створеними, які допомагають побудувати висловлювання з мовленнєвої точки зору або природними – картами, схемами, цифровими даними тощо;
- обрання оптимального для цієї справи способу її організації – одночасна парна і групова робота студентів суттєво збільшує час їх активної участі у мовленнєвому спілкуванні.

Вказані ігри не забирають багато часу, активізують комунікативну іншомовну діяльність студентів, дозволяють їм реалізувати свої знання та здібності, знімають напругу та втому, поліпшують психологічний клімат у групі й спонукають до іншомовної комунікації.

Г.І. Бородіна й А.М.Спевак вказують для покращення лінгвістичних і комунікативних показників у студентів немовних спеціальностей ВНЗ на значну зміну психологічних характеристик, зникнення психологічного бар'єру; надзвичайно високий рівень

мотивації за рахунок підвищення інтересу до самого заняття; зміни у структурі занять, відсутність стереотипу та шаблонів [3]. Важливим при навчанні усного іншомовного спілкування є те, що комунікативні ігри дозволяють швидко перейти від тренувальних вправ до власне комунікативної іншомовної діяльності.

Вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей ВНЗ спрямоване на оволодіння іноземною мовою за професійним спрямуванням, що передбачає вміння викладачів іноземної мови поєднати загальні вміння і навички студентів з іноземної мови та їх професійними знаннями у певній галузі науки й техніки. Доцільним навчальним автентичним матеріалом, за допомогою якого здійснюється цей перехід, виступають оригінальні тексти з періодики, наукові статті й доповіді, монографії іноземною мовою. До основних завдань, що стоять перед студентами у процесі вивчення професійно-орієнтованої літератури на іноземній мові Т.П.Благодарна виділяє: отримання інформації, яка б доповнювала та поглиблювала навчальний матеріал, що опановують студенти у процесі вивчення профільних дисциплін навчального плану; формування необхідних навичок щодо подальшого самостійного читання літератури за фахом [2].

У наш час читання професійно-орієнтованих текстів на іноземній мові вимагає від студента і викладача сформованості нових навичок та більш високого рівня розвитку вмінь читати й зрозуміти прочитане, адже більш широкого поширення у методиці навчання іноземної мови на немовних спеціальностях ВНЗ набуває когнітивно-комунікативний підхід, який розглядає текст як єдність комунікації та когніції. Саме це читання вимагає від студента не лише вміння читати взагалі, а читання іншомовного тексту з метою подальшого використання нової інформації з цього тексту (написання анотації, переказ в аудиторії, складання плану або цитування у науковому дослідженні, тобто зрілого читання) [1]. Мета такого навчання читання з фаху – це комунікативне завдання, спрямоване на досягнення студентами практичної мети. Але при цьому варто наголосити, що навички та уміння уже зрілого читання можна сформувати у студентів немовних спеціальностей ВНЗ лише за допомогою фахових текстів.

Дослідниця Г.В.Барабанова розробила схему навчального циклу з навчання фахового зрілого професійно-орієнтованого читання, яка включає такі етапи: 1) дотекстове введення мовного матеріалу – комунікативна задача полягає у формуванні тематичного термінологічного мінімуму; 2) самостійне читання автентичного навчального тексту з фаху – комунікативна задача полягає

у первинній семантизації тексту; 3) навчальне аудиторне читання тексту, що супроводжується серією текстових вправ – комунікативна задача полягає у смисловому сприйнятті прочитаного тексту; 4) робота над функціонально-композиційною структурою тексту – комунікативна задача полягає у глибинному розумінні прочитаного з виходом на анотування тексту.

Для перевірки розуміння студентами прочитаного тексту загалом і окремих його розділів використовуємо, в основному, післятекстові вправи. На думку дослідниці Т.В.Благодарної, на цьому етапі найбільш вдалимими й ефективними є такі види вправ: прочитати текст і стисло передати його зміст; розділити текст на логічні частини і назвати їх; поставити запитання до тексту і подати їх у логічній послідовності колегам; скласти план прочитаного фахового тексту; передати зміст тексту за планом; підготувати повідомлення за темою тексту з використанням іншої додаткової літератури з фаху [1]. Логічним завершенням навчання зрілому читанню фахової літератури є коментування в парах, групах чи мікрогрупах про прочитане (усно або письмово), де роль викладача полягає у потрібному правильному спрямуванні дискусії студентів.

Тому навчання зрілому читанню з фаху студентів немовних спеціальностей ВНЗ потребує від них не “пасивного” сприйняття тексту, а перевірки інформації з прочитаного тексту, отже, робота в аудиторії зосереджується не на викладачеві, а на студентах, які беруть на себе відповідальність за своє фахове навчання й оволодіння навичками читання з фаху, розуміння та інтерпретації тексту, а також спілкування на професійно-орієнтовані теми. Все це допомагає сформувати у студентів навички читання фахової літератури, сприяє підвищенню мотивації студентів до оволодіння іншомовною комунікативною компетенцією, їх професійному розвитку й удосконаленню та покращує оволодіння іноземною мовою.

Зростаючі ділові та культурні зв'язки із зарубіжними країнами вимагають, щоб сучасні фахівці володіли навичками ділового листування. Для цього студентів слід навчити правилам дотримання мовного етикету писемного мовлення, що передбачає використання мовленнєвих кліше і розмовних формул для висловлювання своїх комунікативних намірів та дотримання правил ввічливості.

Дія принципу ввічливості в офіційній діловій сфері національної мовної спільноти, в основі якої лежать норми мовної культури, мовної поведінки співрозмовників спрямована на пом'якшення категоричності висловлювання. Як зазначає автор, пом'якшення категоричності висловлювання досягається за рахунок зниження

універсальності висловлюваної думки, обмеження її рамками особистого досвіду мовця. Знижуючи категоричність свого висловлювання, студент демонструє, що він зважає на думку і бажання свого співрозмовника.

На жаль, студенти немовних спеціальностей ВНЗ звичайно не мають уявлення про культурологічні особливості ділового писемного мовлення, що не може не викликати труднощі у писемній комунікації. Враховуючи обмежену кількість аудиторних годин, яка виділяється на навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей ВНЗ, немає можливості знайомити їх з теорією, але викладач може надати в розпорядження студентів список розмовних формул для висловлювання типових комунікативних намірів, а навчання написання ділових листів найкраще здійснювати на підставі зразків [7]. Специфіка педагогічної діяльності викладача іноземної мови визначається тим, що вона фактично є не просто навчальною, а комунікативно-навчальною. Оскільки засвоєння іноземної мови потребує умінь реального спілкування, заняття потрібно спрямовувати на подолання власне мовного бар'єру і на розкріпачення та формування комунікаційних умінь (вміння реалізувати змістове повідомлення, здійснити обмін думками навіть за умов браку мовних засобів), а також на відпрацювання правил формулювання думки в ситуації спілкування [6; 8; 9].

Комплексний розвиток усіх рівнів реалізації спілкування досягається за умови організації не лише парних, а й групових комунікативних взаємодій; при цьому рекомендується організовувати і особистісно-групове спілкування, тобто виступи перед аудиторією з повідомленнями, доповідями та ін. Доцільною є постійна зміна умов спілкування, його контексту – місця, часу, простору, кількості співбесідників, переважаючого настрою комунікативних ситуацій та ін. Також можливе сполучення міжособистісного й групового спілкування з предметно-практичною діяльністю та її прогнозування. Звичайно, виправдане надання своєрідної допомоги партнеру: підтримання його темпу мовлення, стимуляції його активності, створення обстановки дружності та невимушеності.

Тому навчально-педагогічні впливи повинні забезпечувати якомога повніше “занурення” студентів у іншомовне середовище, створювати умови для тривалого спілкування членів академічної групи, змістово й організаційно наближувати їх навчальну діяльність до такої, що засновується на принципах змістового узагальнення. Причому важливо, щоб вільне спілкування спрямовувалось якоюсь злободенною для студентів темою, тобто було предметним, актуальним, адже чим більше студент спілкується іноземною мовою, тим швидше його внутрішнє іншомовне

мовлення перестає гальмуватися рідним, воно скоріше набуде автономності й вийде за рамки примітивного і особистісно незначимого інформаційного обміну.

Як дослідила І.В. Коваль [5], успішність з іноземної мови, інших предметів та комунікативність перебувають у прямому відношенні: чим краща успішність, тим вища комунікативність, чим краща успішність з одного предмета, тим краща успішність з іншого, чим вища комунікативність, тим краща успішність. Тут виявляється ефект підсилення або самопідсилення, коли здобутки надихають на подальші здобутки, і навпаки, повторюваний неуспіх призводить зрештою до “виснаження” мотивації.

Наведений теоретичний аналіз дозволяє констатувати, що активні, інтенсивні методи навчання іноземної мови сприятимуть розвиткові внутрішньої мотивації вивчення іноземної мови. Інтенсивні методи навчання нерідної мови на немовних спеціальностях ВНЗ є додатковим засобом сприяння особистісному зростанню студентів, зокрема підвищення пізнавальної мотивації, появи або усталення прагнення до самоосвіти, посилення самодетермінації та саморегуляції, тобто становлення суб'єктності.

Проте наведені види активних методів навчання іноземної мови, безумовно, не вичерпують усього розмаїття форм і методів роботи студентів. Багато питань ще чекають своєї розробки як в теоретичному, так і в практичному плані. Сума знань з іноземної мови студентів першого курсу немовних факультетів надзвичайно мала. Розуміння ними значення нових слів та висловів відбувається лише за допомогою зовнішнього чи внутрішнього перекладу. Внутрішній переклад на рідну мову гальмує формування слухово-моторних стереотипів мови, порушує також неміцні асоціації між слуховим образом і руховим уявленням. Відповідно з цим, одним із завдань швидкого та міцного створення у студентів продуктивних навичок володіння іноземною мовою було скорочення випадків внутрішнього перекладу. Формування мовних навичок відбувається в процесі сприймання та відтворення мовних одиниць. У зв'язку з чим ми вважали за доцільне використання навчально-тренувальних вправ. Конкретно завдання полягало в тому, щоб зробити згадані вправи одиницями реально здійснюваного процесу комунікації. Досягнення цієї мети стає важливим за умов наявності певної предметної чи вербальної опори. На нашу думку, такою опорою мають бути предметно-перетворювальні дії. Під час виконання операції підстановки, трансформації та ін. з опорою на дії студенти набувають одночасно необхідних навичок та умінь, необхідних для продуктивного спілкування.

Суб'єкт-суб'єктна парадигма на емпіричному рівні конкретизуються на рівні діадичної взаємодії, що постає, як відомо, окремою проблемою спілкування. Діалог як об'єкт психологічного і психолінгвістичного дослідження захопив чи не виключне місце в загальній проблематиці спілкування, мовленнєвого – зокрема. Разом з тим, в розумінні змісту поняття діалогу, як неодноразово зазначалося в літературі, діапазон точок зору досить значний. Не зупиняючись на аналізові аргументацій прихильників того чи іншого погляду стосовно інтерпретації діалогу, ми приєднуємося в даному випадку до визначення діалогу як такої форми взаємодії партнерів, яка включає в себе в якості обов'язкового компонента, або властивості діалогічного висловлювання, не лише адресність останнього, оскільки ця властивість, як слушно доводиться, притаманна і монологічній взаємодії, а й установку партнера на комунікативну реакцію-відповідь, або намір отримати від свого партнера очікувану відповідь. За таким розумінням діалог складає повний цикл, або діалогічну єдність, що реалізується як мовними, так і невербальними засобами. Причому зміст висловлювання (діалогічної комунікації) може бути зрозумілим за умови інтерпретації всіх значущих (комунікативно значущих) елементів висловлювання. До уваги бралась й така форма спільної мовленнєвої діяльності, що реалізується у виді полілогу. У своїх концептуальних засадах керуємось також ідеями діалогічного підходу, що розробляються українськими психологами в руслі розробки концепції гуманістично орієнтованого педагогічного процесу [3; 7], а при розбудові експериментальної процедури – досвід дослідження так званого навчального діалогу [1]. Поміж тим, за всієї продуктивності наведених вище позицій, всі вони, одначе, втрачають одну, на наш погляд, серйозну психологічну ланку, а саме ту, яка визначає сам акт ініціювання суб'єктом комунікативної взаємодії, якою постає мотивація. Адже “не тільки розвиток мовленнєвої взаємодії в онтогенезі, але й усе реальне розгортання мовленнєвої діяльності того, хто говорить, обумовлюється його комунікативними потребами, його інтенціями...”

Виходячи з цього, досліджувана проблема оптимізації навчання іншомовному спілкуванню розглядалася нами як вид комунікативної, когнітивної, інтелектуальної діяльності, ширше – як діяльності, спрямованої на вербалізацію, разом із цим і на самовиявлення потенцій особистості як суб'єкта мовленнєвої діяльності. Такий підхід зумовив і напрямок уваги, а саме – вивчення проблеми спілкування як процесу пошуку й віднаходження його суб'єктами спільної позиції. Зрозуміло, що досягнення такої мети не обмежується лише потребою в спілкуванні, внутрішньої ініціації,

але передбачає сформованість у учасника певного обсягу знань, умінь і навичок оперування мовним явищем, відповідно й мовленнєвих засобів, їх реалізації, адекватних меті та умовам спілкування. Досягнення мети спілкування може відбуватися за допомогою різноманітних засобів та принципів організації мовлення, і в цьому зв'язку шлях перебору „оптимальних” з них навряд чи наблизив би до того, що зветься творчою природою мови [6].

Отже, відповідь на питання щодо шляхів оптимізації між-особистісної взаємодії треба шукати не стільки в озброєнні носія мови суто лінгвістичними і поведінковими техніками спілкування, скільки у створенні таких умов діяльності, які відкривали би суб'єкту максимальні можливості для вияву самостійності. Дане дослідження і було спробою дати варіант інтерпретації досвіду навчання іноземній мові з позиції психологічних особливостей формування іншомовної мовленнєвої компетенції студентів немовних спеціальностей ВНЗ, відтак, і спробою показати можливості організації навчального процесу як процесу розвитку самостійності суб'єкта учіння.

Висновки. Отримані результати дозволили зробити низку теоретичних висновків і сформулювати практичні рекомендації стосовно психологічних особливостей формування іншомовної мовленнєвої компетенції студентів немовних спеціальностей ВНЗ, оптимізації процесу навчання іноземній мові:

1) за відповідної організації занять з іноземної мови враховуються психологічні особливості формування іншомовної мовленнєвої компетенції студентів немовних спеціальностей ВНЗ й створюються психологічні умови для формування здібностей для самостійного оволодіння необхідних засобів;

2) ефективність опанування студентами немовних факультетів засобами іншомовного спілкування на початковому етапі їх навчання зумовлена психологічними особливостями сформованості самостійності, що згодом набуває риси узагальненої властивості особистості;

3) індивідуальні особливості самостійності виявляються у процесі спілкування у двох формах – прагненні до пошуку широких контактів, з одного боку, і вибірковості у виборі партнерів спілкування – з другого. Встановлено, що зазначена специфіка не відбивається на загальній тенденції до інтенсифікації спілкування і поглибленні його змістовності;

4) встановлено, що процес формування самостійності в оволодінні іноземною мовою суттєво прискорюється за умови включення до навчальної програми змісту, що відповідає фаховим установкам на успішне здійснення в майбутньому професійної

діяльності. Індивідуальні відмінності в рівні професійних очікувань впливають і на індивідуальний діапазон проявів самостійності, яка виявляється усталеною залежно від місця іноземної мови в ієрархії особистісних і професійних планів майбутнього фахівця.

Подальші перспективи дослідження проблеми вивченням психологічних особливостей і умов формування іншомовної мовленнєвої компетенції студентів немовних спеціальностей ВНЗ ефективними засобами оволодіння іншомовного спілкування в єдності з установками пов'язані із професійними перспективами студентів. Конкретний інтерес у зв'язку з цим становить дослідження тих аспектів активності, які забезпечують стійке ставлення особистості до процесу навчання загалом на оволодіння іншомовною компетенцією зокрема.

Список використаних джерел

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ / Г.В.Барабанова. – Київ: ІНКОС, 2005. – 315 с.
2. Благодарна Т.П. Розвиток навичок роботи з професійно-орієнтованими текстами на початковому етапі вивчення іноземної мови / Т.П. Благодарна//Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки; Наукові дослідження. Досвід. Пошуки: . Збірник наукових праць Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Вип. 12. – Х., 2008. – С. 65 – 70.
3. Бородіна Г.І. Ігри як один з факторів формування усномовленнєвої комунікативної компетенції / Г.І.Бородіна, А.М. Спевак //Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. Збірник наукових праць Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Вип. 12. – Х., 2008. – С. 78 – 84.
4. Калмыкова Е.И. Реализация взаимодействия лингвистической и коммуникативной компетенции / Е.И.Калмыкова//Сб. науч. тр. МГЛУ. Вып. 431. – М., 1999. – С.65-67.
5. Коваль І.В. Психологічні ефекти спільної діяльності під час вивчення німецької мови / І.В.Коваль//Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України /За ред. С.Д. Максименка. Т.VI, Вип. 8. – К., 2004. – С.150-157.
6. Онуфрієва Л.А. Особливості застосування комунікативного методу на початковому етапі навчання (на матеріалі підготовки

- спеціалістів немовного профілю вузу) / Л.А. Онуфрієва // Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. – Т.Х. – Випуск 2. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2007. – С. 386-396.
7. Скляренко Н.К. Типологія вправ для навчання ділового спілкування та сучасні вимоги до них / Н.К.Скляренко // Навчання ділової англійської мови у Східній Європі: Міжнародна наукова конференція. – Д.: Вид-во ДУЕП, 2004. – С 23-25.
 8. Thomas Finkenstadt, Konrad Schozder. Sprachen im Europa von Morden. – Berlin und Munchen, 1992.
 9. Apelt W. Grundlagen der Motivation im Fremdsprachenunterricht, Wissenschaftliche Zeitschrift. – 1984. – № 28.

The article deals with active methods of teaching foreign languages students vyshu linguistic specialties that contribute to the formation of foreign language communicative competence, increase academic motivation and promote professional and personal growth of students. Analysis of psychological features of communicative directed learning and its impact on cognitive motivation of students. Attempt to give the variant interpretations of the experience of foreign language teaching from a position of psychological features of speech competence of students of the future graduates linguistic specialties universities.

Keywords: psychological features, formation, foreign language communicative competence, student, non-linguistic specialty, communicative interaction.

Отримано: 2.02.2011

УДК 378.016:159.9

Л.А.Онуфрієва

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Формування професіоналізму вчителя нового типу обумовлює в науковому і викладацькому середовищі необхідність пошуку й обґрунтування шляхів, факторів та умов, які б забезпечили ефективніший вплив психології на професійну підготовку майбутнього педагога. Формування особистості майбутнього педагога розглядається дослідниками як тривалий і поетапний процес, який забезпечується